

De Saamwerker

Orgaan van de bond
van Christelijke
Gereformeerde
Mannenverenigingen
in Nederland

77ste jaargang
april 2020

Mannenbond
CGK

2

PAGINA IN DIT NUMMER:

- 2 Van de voorzitter
- 3 Meditatie
- 5 Boekbespreking
- 6 Bijbelstudie Amos 3 en 4
- 10 Bijbelstudie Kolossenzen
- 13 Nieuws uit Veenendaal
- 14 Vragen staat vrij
- 16 Lezing Drie-enig God
- 22 Onze eredienst

Colofon

**Uitgave van de Bond van Christelijke
Gereformeerde Mannenverenigingen
in Nederland**

Internet: www.mannenbond-cgk.nl

Verschijnt 4x per jaar

Volgende uitgave D.V. medio september

Commissie van redactie

A. Kok, Veenendaal
ds. C.J. Droger, Vlaardingen

Redactieadres

A. Kok
Regentesselaan 66
3905 GX Veenendaal
telefoon: 0318-529646
akok@kliksafe.nl

Secretariaat

A. Kok
Regentesselaan 66
3905 GX Veenendaal
telefoon 0318-529646
e-mail: administratie@mannenbond-cgk.nl
(voor boekrecensies, ledenadministratie e.d.)

Abonnement

Leden € 15,- per jaar
Niet-leden € 20,- per jaar
Losse nummers € 5,- per exemplaar
Postgiro NL23INGB0000992401 t.n.v.
Bond van Chr. Geref. M.V. te Zeist

© Bond van Christelijke Gereformeerde Mannenverenigingen
in Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, opgeslagen
in een geautomatiseerd gegevensbestand of uitgezonden,
hetzij elektronisch, mechanisch door middel van fotokopie,
microfilm, opname of op welke wijze dan ook, zonder voor-
afgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende op
het auteursrecht.

Van de voorzitter

Ik schrijf dit stukje op dinsdagmorgen 17 maart. We beleven met elkaar een onwerkelijke werkelijkheid. De scholen en de kinderopvang zijn gesloten. Het straatbeeld is bijna uitgestorven. De stadsbussen die langsrijden, zijn nagenoeg leeg. Afgelopen zondag kwamen veel gemeenten met een handjevol mensen samen. De rest van de gemeente luisterde thuis. Heel de wereld is ontwricht en dat geldt ook voor het kerkelijke leven. Gemeentelijke activiteiten zijn stilgelegd, kerkelijke vergaderingen worden niet gehouden, de generale synode komt volgende week niet bij elkaar. Waar zijn we in terechtgekomen? En hoe lang gaat dit nog duren? Wanneer gaat het leven in Nederland zijn gewone loop weer nemen en wanneer kunnen de kerkelijke activiteiten 's zondags en doordeweeks weer plaatsvinden zoals altijd? Op dit moment kan niemand dat zeggen... Eén virus heeft heel de wereld bereikt en velen besmet en in gevaar gebracht. Wat heeft God hiermee te zeggen? Het is voor mij op zijn minst een spraak en een roepstem van Hem. En wellicht ook een klemmend oordeel. Wat is er jarenlang wereldwijd niet gebeurd aan overtredingen van de goede wet van God? Hoe machtig denkt de mens van de 21e eeuw niet te zijn en hoe onafhankelijk van God? Door hoevelen is Hij niet weggelachen en bespot? En nu komt er een virus de mensenwereld binnen op een plek duizenden kilometers hier vandaan en de wereld is in grote nood. Laten we ons verootmoedigen voor de HEERE, onze grote schuld belijden en Hem bidden om Zijn Vaderlijke ontferming over een wereld in grote (geestelijke) nood.

Een liefdevolle groet, broeders!
Ds. C.J. Droger

De wet van het tarwegraan

Ds. G.J. Post

Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Indien het tarwegraan in de aarde niet valt, en sterft, zo blijft hetzelfde alleen; maar indien het sterft, zo brengt het veel vrucht voort. (Johannes 12:24)

Zonder dood is er geen leven. Dat is een vreemde stelling. Toch is het waar, als we letten op de woorden van de Heere Jezus. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Indien het tarwegraan in de aarde niet valt, en sterft, zo blijft hetzelfde alleen; maar indien het sterft, zo brengt het veel vrucht voort. Wat betekent dat toch?

Een diepe weg

Er wordt in de tekst gesproken over een tarwekorrel. Als je een graankorrel in een zak laat zitten, dan gebeurt er niets mee. Sommige graansoorten kunnen wel honderden jaren bewaard blijven, zonder dat de groeikracht afneemt. Als de korrel niet in de aarde valt, dan blijft het een korrel. Hij sterft niet en blijft alleen. Wanneer de korrel wel in de aarde valt, dan knapt het graantje open, het sterft en verteert. Van die korrel is straks niets meer te zien; wel van wat er uit voort komt: een korenhal, vol nieuwe korrels.

Welnu, dit is het beeld van de Koning van het Koninkrijk der hemelen. De Heere Jezus is Zelf als zo'n zaadje. Als tarwekorrel moet Hij in de aarde vallen en sterven en zo zal er veel vrucht komen. Ja, dat is de enige weg waarin er vrucht kan komen. Zoals er geen andere mogelijkheden voor een graankorrel zijn om vrucht voort te brengen, zo is er ook geen andere mogelijkheid voor de Heere Jezus. Hij moet

sterven! Het is niet genoeg dat Hij uit de hemel naar deze aarde afdaalt! Het is niet genoeg dat Hij op de aarde volmaakt leeft, de wet van Zijn Vader gehoorzaamt. Het is niet genoeg dat Hij vreselijk lijdt. Als Hij in Johannes 12 naar de hemel zou gaan, dan zou Zijn werk niet af zijn! Dan is er geen vrucht! Dan kan er niemand behouden worden. Jezus moet sterven. Voorwaar, voorwaar, het moet. Al had ik maar één kleine zonde gedaan, en al zou de Heere Jezus een eeuwigheid lang bidden tot Zijn Vader speciaal om vergeving voor die ene zonde van mij, ik lig verloren en ga verloren. En dat rechtvaardig. Waarom? Weet u dat? Vanwege de zonde, tegen de hoogste Majesteit bedreven. Wat een aangrijpende werkelijkheid. Het loon op de zonde is de dood, de lichamelijke, de geestelijke en de eeuwige dood. God heeft het gezegd en Hij houdt getrouw Zijn Woord. En nu zijn er twee mogelijkheden. Óf de mens ondergaat die eeuwige dood óf Jezus, Die Mens werd, sterft die dood. Er moet betaald worden. Als de mens het moet doen, is het een verloren zaak. Beseffen we dat? Hoe netjes en keurig we ook leven. Wat we ook beleven in geestelijk opzicht. Er moet recht gedaan worden. De eer van God is in het spel. Het Woord van de Vader!

Wij kunnen niet voldoen. En daarom, omdat God geen lust heeft in de dood van de zondaar en omdat Hij uit eeuwige liefde een volk heeft verkoren, daarom wil en moet de Heere Jezus niet alleen lijden, maar ook sterven! Het benauwt Hem, maar het moet! En Hij wil het. Kent u de verwondering hierover?

Een veelvoudige vrucht

De Heere Jezus moet sterven en Zijn dood draagt ook vrucht, veel vrucht! Indien het tarwegraan sterft, zo brengt het veel vrucht voort. Wat wordt daar mee bedoeld? Zou het niet allereerst wijzen op het feit dat de Vader door Zijn Borgwerk aan Zijn eer komt? Zou dat ook niet de diepste vreugde zijn van de Heere Jezus? Het is de reden bij uitstek waarom Hij het kruis verdragen en de schande veracht heeft. Het recht van de Vader, de eer van de Vader. Wij mensen kunnen en willen God niet geven waar Hij recht op heeft. Hier is een Borg, Die dat wel kan, wil, doet en ook gedaan heeft. Met Zijn volmaakte gehoorzaamheid, met Zijn lijden en sterven. Hebt u al ontdekt, dat u Gods eer geschonden hebt en dat u de Vader niet meer kunt eren zoals Hij waard is? Beseft u hoe nodig dat laatste is? Wordt de Heere Jezus u dan niet dierbaar? Zijn dood draagt veel vrucht.

Als het gaat om de vrucht van het lijden en sterven van Christus, denken we niet alleen aan de eer van de Vader, maar ook aan de schatten van het heil. Christus' dood opent de deur van de schatkamer van alle zegeningen. Eerst was die deur gesloten. Niemand kon erbij. Maar Zijn dood is de sleutel! Nu is de schatkamer open! Dankzij de opstanding van de Heere Jezus worden die rijkdommen ook uitgedeeld. En al wie tot Hem vlucht mag daarin delen!

De Heilige Geest, die leert vluchten is Zelf zo'n schat! Dankzij de dood en de opstanding van de Heere Jezus is Hij uitgestort, om ons te leren wie wij zelf zijn! Dat wij in eigen kracht niet behouden kunnen worden. Dat wij, net als bij het zaad, aan al onze eigen mogelijkheden, onze eigengerichtigheden, moeten sterven. Om in die weg te leren rusten op Jezus en Zijn werk

alleen! Niet mijn tranen, niet mijn geloven, niet mijn bidden kan mij redden. Hoe nodig dat allemaal ook is. Christus alleen! Ik ga het ontdekken, dankzij de schat van de Heilige Geest!

De vergeving van zonde is ook zo'n schat! Het genaderecht op het eeuwige leven is zo'n schat! Het geleid worden door de Geest en alles wat nodig is om zalig te worden en om de pelgrimsreis door dit leven te volbrengen is in Hem, en dat voor arme zondaren!

Het stervende tarwegraan brengt veel vrucht voort. Dat wijst op de eer van de Vader, op de schatten van het heil, maar het wijst ten derde ook op de mensen die zalig gemaakt worden. Goddelozen in zichzelf, die schat van de bruidegom Christus mogen worden. Hij zegt het in vers 32: Als Ik van de aarde zal verhoogd zijn, dan zal ik ze allen tot Mij trekken. Er komen mensen tot bekering, die gelovig op de Gekruisigde leren zien en in Hem hun heil, hun hoogst geluk vinden. Wat een verwondering en vreugde komt er dan je leven! Wat een vreugde zal wezen voor de Heiland! Veel vrucht.

Ja, daar blijft het niet bij, want verbonden aan deze Christus gaan we ook persoonlijk iets beleven van het sterven van het tarwegraan. De vrucht van het kruis van Christus bestaat in gekruiste christenen (vgl. Gal. 2:20 en 6:14). Ze gaan sterven aan zichzelf, meer en meer. Soms legt de Heere met dat doel ook een kruis op. Opdat we leren onszelf te verloochenen, opdat de wereld haar glans verliest en Christus ons meer en meer dierbaar wordt. Dan wordt je verlangen dat Hij in je leven geëerd wordt: Niet mijn wil, maar Zijn wil; niet mijn eer, maar Zijn eer; niet mijn geluk, maar Zijn glorie; niet mijn leven, maar Zijn leven, in Wie ik het echte

leven mag vinden. Herkent u het? Mag Uw naam maar eer ontvangen, 't ga ons slecht of 't ga ons goed. Dat alleen is ons verlangen trouwe Vader wat U doet! Losgeweekt van jezelf, verbonden aan Hem, die leed als geen ander en die het zwaarste kruis droeg.

Dan hebt u toekomst. Straks als de Heere Jezus terugkomt en de oogst wordt binnengehaald, dan zal het blijken... Er zal een schare zijn die niemand tellen kan, veel vrucht, gelijkvormig gemaakt aan Zijn goddelijk beeld. Zo is er leven, leven door de dood van de Heere Jezus. En zo zal God alle eer en lof ontvangen, die Hij waard is. Verlangt u daarnaar?

De vraag is wel: kennen wij de Heere Jezus persoonlijk? Want op de dag van de oogst wordt ook onkruid verzameld. Alle mensen, die aan dit Lam niet genoeg hadden, er aan voorbij leefden, zij gaan voor eeuwig verloren. Het onkruid wordt verbrand (Mat. 13:29). Nog valt het zaad van het Evangelie! De schatkamer van het heil is open. Opdat een ieder die in Hem gelooft behouden zal worden! Het zal waar blijken: waar Ik ben, aldaar zal ook Mijn dienaar zijn! Wat een blij vooruitzicht! Dankzij het stervende tarwegraan.

Boekbespreking

Een gevoelige snaar.

*Een Bijbelse visie op muziek,
door ds. C.J. Droger*

Wat betekent muziek voor christenen? Van welke muziek mogen we genieten en welke muziek kunnen we beter niet horen? Veel discussies zijn hierover al gevoerd. Heel belangrijk is de vraag: wat zegt de Bijbel hierover? Onze voorzitter, ds. C.J. Droger, heeft over o.a. deze vragen een boekje "Een gevoelige snaar" geschreven. In dit boekje wordt er geluisterd naar wat de Bijbel over muziek zegt en hoe dat in de kerkgeschiedenis is verwerkt. Ds. Droger heeft gezocht naar een Bijbelse visie op muziek. Ook wijst hij op de uitwerking van muziek in het dagelijkse leven. Het boekje loopt uit op een beschrijving van de plaats van muziek in de eeuwigheid. Een vlot geschreven en goed leesbaar boekje, geschreven door een auteur die zelf goed thuis is in de muzikale wereld.

A. Kok

Bijbelstudie

Amos 3 en 4

Ds. C. Cornet

Bij de vorige Bijbelstudie luidde de laatste vraag: Waar of hoe kunnen we vanuit Amos 1 en 2 de lijnen naar het Nieuwe Testament trekken? Die vraag stellen we nu aan het begin. Om moed te krijgen om verder naar Amos te luisteren.

Wat we ons allereerst moeten realiseren is dat we, ondanks alle dreigende woorden, een sprekende God ontmoeten. En Zijn spreken had en heeft een doel, namelijk dat het tot bekering leidt. Dat zien we straks duidelijk in Amos 4. De weigering van het volk om zich te bekeren, zorgt er echter voor dat we in de profetieën van Amos het dreigende oordeel steeds zwaarder voelen drukken. Aan het einde van Amos 6 is deze druk zelfs ondraaglijk geworden...

Hoewel er een zeer zwaar oordeel is gekomen over het tienstammenrijk (de val van Samaria vond plaat 722 v. Chr.), heeft God toch gedacht aan Zijn genade en aan Zijn verbond. Zijn volk kon en mocht niet geheel verloren gaan. God heeft daarom niet een allesvernietigend oordeel op het volk laten komen.

Toch zijn het geen loze woorden over Gods vernietigend oordeel die Amos heeft gesproken. Want als aan het slot van Amos 4 het volk opgeroepen wordt zich gereed te maken voor de ontmoeting met de HEERE, weten we uit het Nieuwe Testament dat dit treffen er inderdaad gekomen is. Niet tussen God en heel het volk, maar tussen God en één man uit dit volk: Jezus Christus. De duisternis van Gods oordeel spreidde zich toen uit over de hoogte Golgotha (zie Amos 4:13).

Het oordeel over een onverbeterlijk volk is gedragen. In Christus Jezus mogen wij de vrijspraak vinden. En door het geloof in Hem mogen we het leven ontvangen. Dat wil echter niet zeggen dat de woorden van Amos ons niets meer te zeggen zouden hebben. Het zijn en blijven woorden van God, ook aan ons gericht. Laten we eerbiedig luisteren.

Zeven vragen

Amos 3 geeft een vervolg op de oordeelsprofetie over het tienstammenrijk. Amos herinnert het volk aan Gods daden aan het begin van Israëls volksbestaan. God heeft de Israëlieten tot volk gemaakt, tot Zijn volk uitgekozen en uit de slavernij verlost. Ook had Hij met dit volk Zijn verbond gesloten. Hoe zou dit volk God, naar de waarde van de ontvangen zegeningen, ooit kunnen danken? Daarom eiste God ook hun onvoorwaardelijke liefde en volkomen gehoorzaamheid. Zou het volk in gehoorzaamheid God liefhebben, ze zouden Gods rijke verbondszegen ontvangen. Zouden ze echter ongehoorzaam zijn, dan zou God Zijn verbondswraak moeten laten gelden (Deut.28:1-6; 15-19). Amos moet nu het volk laten weten dat de tijd van Gods wraak is gekomen. Hij zal Zijn volk (ten kwade) bezoeken [SV], of vergelden [HSV].

In een zevental retorische vragen neemt de profeet zijn hoorders mee (vers 3-6). Tot zes keer horen wij het volk volmondig instemmen: 'Nee, natuurlijk niet.' En ik stel me zo voor dat de zevende keer deze woorden ook al op het puntje van de tong liggen, maar dat de mensen elkaar dan opeens

verschrikt aankijken. Wat zei Amos eigenlijk? ‘Komt er een kwaad in de stad, zonder dat de HEERE dat doet?’ Beweert Amos dat God Zelf Zijn volk kwaad aandoet? Ja, dat is de boodschap van Amos. God zal de stad Samaria straffen.

Het zal duidelijk zijn dat die woorden uit 6b niet uit zijn verband gerukt moeten worden. God is geen God die willekeurig met Zijn straffen komt. Nee, het gaat hier om Gods straf na heel, heel lang geduld. Een straf waar het volk van wist dat die komen zou. Het gaat immers om Zijn verbondswraak. In Zijn goedheid heeft de HEERE Zijn volk daar door de profeten keer op keer voor gewaarschuwd (vers 7). Vers 8 sluit het eerste gedeelte af. De woorden haken als het ware aan het begin. De HEERE heeft als een brullende leeuw gesproken (zie ook Amos 1:2). Met de vraag ‘wie zou niet profeteren?’ geeft Amos aan dat Hij Gods woorden niet kán achterhouden. Vandaar ook zijn dringende oproep in vers 1 om te luisteren.

Gods rechtspraak

De volgende verzen geven het beeld van een rechtspraak. In vers 9 worden de buitenlanders opgeroepen om kroongetuige te zijn van de grote beroerten [SV] of verwarring [HSV] die in Samaria heerst. Het gaat hier om het recht dat in Samaria op grove wijze geschonden wordt. De armen worden uitgebuit, de rijken wonen in luxe paleizen (vers 10). Ook het slot van vers 11, het slot van vers 12 en vers 15 wijzen op de weelde die de elite in Samaria had. Ze hadden meerdere villa’s en rustten op luxe ligbanken (zie ook Amos 6:4).

Met de vijanden van Israël als getuigen spreekt God in vers 11 en 12 het oordeel uit. Eerst kondigt de HEERE de verwoesting aan (vers 11), daarna spreekt de HEERE over de compleetheid van de verwoesting (vers 12). Het ‘gered worden’ is hier geen verwijzing naar de redding van een rest van het volk. Het lam is immers gedood en verscheurd. De botjes die gevonden worden bevestigen het voltrokken oordeel. Het beeld van de resten van een verscheurd lammetje komt ook in de oudtestamentische wetgeving voor. Een herder moest de resten van dier meenemen om de eigenaar te kunnen bewijzen dat het niet gestolen was (Ex.22:13). Deze juridische achtergrond past goed bij Amos’ profetie.

Amos 3 sluit af met woorden die tot de buitenlandse getuigen gericht zijn. Deze heidenen krijgen nota bene een profetaars taak. Dat doet denken aan het wee dat de Heere Jezus over de drie onboetvaardige steden uitsprak (Mat.11:20-24). Heidenen zouden zich hebben bekeerd, maar Israël verhardde zijn hart. Nergens zullen ze veilig zijn voor Gods toorn. Ook niet bij de horens van het altaar in Bethel. Wie de horens van het altaar vastgreep, greep als het ware Gods genade vast. Maar het zal de inwoners van Samaria niet baten.

Profetische spot

Amos 4 begint met de oproep om te luisteren. Net als in 3:1 en 5:1 worden hier de Israëlieten aangesproken. In het bijzonder de rijke elite van Samaria. In 4:1 gebruikt Amos een bijzondere aanspraak. Hij noemt de inwoners van Samaria ‘koeien van Basan’.

Als veehouder en -handelaar wist Amos wel dat Basan, een vruchtbare streek in het Overjordanse, bekend stond om zijn vette beesten.

Er wordt wel gedacht dat Amos hier specifiek de rijke vrouwen aanspreekt (zo in de HSV). Dat is mogelijk. (Zie bijv. Jes.3:16-4:1 en 32:9-20.) Andere vertalingen gaan uit van de rijke vooraanstaande mannen (Zo de SV. De vrouwelijke werkwoordsvormen zijn dan te verklaren vanwege het beeld van de koeien). Of het nu de vrouwen zijn die hun heer (echtgenoot) bevelen geven of mannen die hun heer (de koning) in dronken overmoed bevelen nog meer wijn te brengen, Amos spreekt de mensen aan als liederlijke lieden die de sociale orde omkeren. En dat niet alleen, zij leven over de rug van de armen en zwakken.

Gods toorn hierover is zo groot dat Hij zwerft hen te zullen straffen. De stad zal vallen en de inwoners zullen in ballingschap worden gevoerd. De manier waarop de inwoners uit de stad worden gevestigd, wordt heel plastisch voorgesteld. Eén voor één worden ze uit de stad gehengeld met een vishaak. Juist dat 'één voor één' benadrukt de totaliteit van het oordeel. Er blijft niemand achter. De vertaling van het slot van vers 3 is onzeker, wat ook te zien is in de verschillende vertalingen.

In vers 4 en 5 klinkt een spottende toon. Die spot maakt duidelijk dat alle godsdienstige handelingen waarmee de Israëlieten God dachten te kunnen dienen, in Zijn ogen verwerpelijk zijn. Bethel en Gilgal waren plaatsen waar heiligdommen stonden. De mensen gingen daar ook op bedevaart heen (Amos 5:5). Ze vonden zich heel godsdienstig. De godsdienst was in hun ogen een heel goede verzekering om van onheil verstoken te blijven.

Deze eerste vijf beeldrijke verzen zouden ons haast laten glimlachen. Maar het is heilige spot. Zoals Elia op de Karmel met de Baälpriesters spotte. En heilige spot komt uit een intens bedroefd hart. Droefheid vanwege de dwaasheid van een volk dat weigert te luisteren naar Gods Woord.

Verharding

In vers 6¹ tot en met 11 geeft de HEERE een opsomming van een vijftal eerdere straffen die als doel hadden het volk tot bekering te brengen. Maar tot vijf keer toe klinkt de conclusie: 'Toch hebt u zich niet tot Mij bekeerd.' Deze conclusies vormen de aanklacht op grond waarvan een nieuw oordeel wordt aangezegd.

De eerste straf betrof hongersnood. Bij gebrek aan voedsel werd het gebit niet gebruikt en vies. De tweede straf had betrekking op opmerkelijke weersomstandigheden. Droogte hier, neerslag daar. Hier was geen natuurlijke verklaring voor te geven. De derde straf hield aantasting van de gewassen in. De HEERE zond ziekte en ongedierte. De vierde straf was een besmettelijke ziekte onder de mensen en de inval van vijandelijke legers. De vijfde straf bracht totale verwoesting van steden. Telkens sprak de HEERE Zijn verbondsvolk aan. Elke straf was voor het volk een herinnering aan Gods verbond en een oproep om terug te keren naar de God van het verbond. Het gebeurde echter niet.

In vers 12 gaat God de volgende straf aankondigen. Opmerkelijk is dat het oordeel niet concreet wordt gemaakt. Voor de zwaarte van dit oordeel zijn geen woorden. In welke vorm het oordeel komt, doet er dan ook niet toe. Het gaat om wat het oordeel brengt: de ontmoeting met God. Voor Zijn aangezicht verschijnen. Als een aangeklaagde. Wie kan dan bestaan? Hij Die de Schep-

per is, Hij Die de gedachten van ons mensen kent, Hij Die macht over dag en nacht heeft, Hij Die elke burcht of vestingstad op een berg (zoals Samaria) vertrapt - Zijn Naam is HEERE!

¹ *Vers 6 begint in de SV en HSV met 'daarom'. Beter is om hier met 'en ook' te vertalen. Dit in onderscheid van het woordje 'daarom' in vers 12. In de grondtekst staan ook verschillende woorden aan het begin van vers 6 en 12. Het 'daarom' wordt gebruikt voor de introductie voor een nieuwe oordeelsprofetie (zo ook in 3:11 en 5:11, 13 en 16).*

Gespreksvragen

1. In Lukas 12:47-48 lezen we over verschil in straf voor ongehoorzame knechten. Je hebt knechten die bewust verkeerd deden en knechten die onbewust verkeerd handelden. Wat zegt dit over Gods verbondswraak (3:2)? Wat zegt dit over ons die het teken van het verbond dragen?
2. Voor de inwoners van Samaria was het heel moeilijk om zich voor te stellen dat God hen straffen zou (3:6). Ze hielden zich immers keurig aan al hun godsdienstige verplichtingen. Wat klopte niet met deze redenering? Waar of hoe komt die redenering vandaag voor?
3. De heidenen worden als kroongetuigen erbij gehaald (3:9). Over welke zaken moet de wereld de christelijke gemeenten in onze tijd aanklagen?
4. Allerlei gebeurtenissen die God als straf aan Zijn volk gaf (Amos 4:6-11), zien we in onze tijd ook gebeuren. Benoem deze actuele gebeurtenissen en praat eens door over wat dat ons te zeggen heeft. Wat kunnen we van Salomo leren als hij nationale rampen (1 Kon.8:37) verbindt aan 'de plaag van ieders hart' (1 Kon.8:38)?
5. In de inleiding wordt naar de Persoon en het werk van de Heere Jezus verwezen. Wat heeft Hij gedaan om 'godsdienstige' zondaren te bevrijden?

Kolossenzen, deel 4

met Christus gestorven en opgestaan
(2:16-3:4)

De dwaalleer

In vers 16-18 spreekt Paulus de gemeente concreet aan op de gevaren van een dwaalleer, die blijkbaar in de gemeente is opgekomen. Uit vers 16 is op te maken dat men zich aan bepaalde wetten hield rond voedsel en feestdagen. Dat doet Joods oudtestamentisch aan. Maar vers 18 noemt ook zaken die meer uit de heidense religies afkomstig zijn, zoals een ascetische levensstijl (bijvoorbeeld vasten, en je sober afzonderen van de wereld, om zo dichter bij de hemel te komen; zie ook vers 23: 'verachting van het lichaam'). Ook lijkt er sprake van een soort geheimleer/ mysterie-religie, waarvan alleen ingewijden iets mogen weten: 'Iemand die (...) intreedt in wat hij niet gezien heeft, zonder reden gewichtig doet door zijn vleselijke denken' (vers 18). Er is ook sprake van engelenverering.

Dit ziet er vast aan de buitenkant allemaal erg indrukwekkend, hoog en hemels uit, maar Paulus doorziet de kern van deze dwaling, en zegt: '20Als u dan met Christus de grondbeginselen van de wereld bent afgestorven, waarom laat u zich dan, alsof u nog in de wereld leeft (...)'. Dat hoge hemelse leven richting engelen en hemelse kennis: het is in de kern aards. Want in een dergelijke religie gelden gewoon nog 'de grondbeginselen van deze wereld'. Paulus wil daarmee zoiets uitdrukken als: de basisprincipes van de aardse, god- vijandige machten in deze wereld. Je way of life zonder God. De grondbeginselen van de wereld, dat zijn de aardse machten en krachten die aan je trekken, en waar je vatbaar voor bent. Een hang naar macht, seks of geld; zelfhand-

Ds. M. Bot

having. Het zijn structuren, machten, die een wereld bepalen zonder God. Het zijn de wereldse maatstaven waaraan je gemeten wordt, in onze maatschappij.

Eén zo'n grondbeginsel in onze tijd is bijvoorbeeld: zelfontplooiing. Dat is een belangrijke macht/ kracht die in onze maatschappij zonder God werkzaam is. Zelfontplooiing, met de gedachte: je moet uit het leven halen wat er in zit. Je leeft maar kort, je bent maar één keer jong, dus: 'kies de goede studie, kies de perfecte huwelijkspartner, heb het ideale gezin, de goede carrière, het mooie huis... ontwikkel je, geniet. Daar heb je recht op.' Dit is een lucht die we inademen, iets waar je nauwelijks onderuit komt in onze maatschappij. Zelfontplooiing, en het moet perfect.

Paulus' antwoord: de doop

Zoals al uit de eerdere Bijbelstudies is gebleken: in alles zet Paulus Christus centraal, en dat doet hij hier nu ook. In de dwaalleer was het lichaam belangrijk: door tuchtiging/ zelfkastijding moest het van het aardse loskomen (Vers 16 a; vgl. 'Pak niet, proef niet en raak niet aan', vers 21). Paulus stelt echter: maar het lichaam is van Christus (vers 17)! Het staat onder Zijn heerschappij, en dus: dien de Heere, ook met je lichaam (vgl. Rom.12:1). Gods heerschappij wordt ook in vers 19 beleden. Door Christus is God het hoofd van de gemeente, en zijn wij de lichaamsdelen die daardoor worden aangestuurd (vgl. 2:10).

Dit 'Christus centraal' wordt in deze pericop vervolgens teruggebracht tot de kernge-

dachte van de doop: een met-Christus-gestorven en -opgestaan zijn. Hoofdstuk 2 vers 12 benoemde dit al: ‘U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt (...)’. Dit beeld pakt Paulus weer op in vers 20: ‘met Christus aan de grondbeginselen van de wereld afgestorven.’ Ook 3:3a benoemt dit heel kernachtig: ‘Want u bent gestorven (...)’. Maar: u bent nu ook met Christus opgewekt. De doop beeldt dit krachtig uit, temeer omdat deze heidenen waarschijnlijk pas als volwassene tot geloof gekomen zijn, en zich hun doop van toen nog goed herinneren.

De doop: sterven met Christus...

Als eerste dus met Christus gestorven. Paulus stelt in het licht van de dwaalleer: Sinds jullie doop, jullie bekering, zijn jullie dus toch niet meer vatbaar voor wereldse grondbeginselen en ben u daarvan toch bevrijd (vers 20)? Waarom zou u zich dan nog gek laten maken door louter menselijke regels? Laat je niet imponeren door vormen van onthouding om op die manier puur en spiritueel te leven. En zelfontplooiing, status, alles perfect – het ziet er wel geweldig uit, maar het is schijn, aldus vers 23. Het heeft geen enkele waarde voor God, want je dient er alleen jezelf maar mee – de verzadiging van je eigen verlangens (dat betekent: ‘en dienen tot verzadiging van het vlees’). Op Goede Vrijdag heb je toch geleerd: alles wat ik inbreng bij God: het wordt ontmaskerd. Goede Vrijdag: Jezus ontmaskerde al ons wereldse denken als vijandschap naar God, in plaats van wijsheid, en: in Zijn liefde zoog Hij het op, en aan het kruis werd het

vernietigd, van zijn macht ontdaan. Satans machten, in wereldse structuren: ze zijn ontmaskerd en ontwapend. Jezus heeft nu alle macht. En zo stierf de heerschappij van de zondemacht in de gelovige, afgebeeld in het kopje onder gaan bij de doop, met Christus.

... en met Hem opstaan.

In de doop sterft niet alleen de oude mens; de nieuwe mens staat op. En dus staat er nu tegenover de dwaalleer: een zoeken van de dingen die boven zijn, waar Christus is (3:1). Dat betekent: met Hemelvaart is Jezus verheerlijkt naar de Vader gegaan, en is daar in Gods heerschappij, als Overwinnaar. En Paulus stelt: Wie nu christen is, is geestelijk aan die realiteit verbonden, door het geloof. Vanuit het geloof is er verbinding met de hemel; doet de Heilige Geest u delen in de zekerheid van Jezus’ overwinning. Dat is een kracht die aanzet tot een nieuwe manier van leven. Het is een ‘zoeken’ en ‘bedenken’ wat boven is. Dat klinkt hoog-spiritueel, maar is juist heel ‘down to earth’. Want vers 5 en verder werken dat concreet uit: ‘Dood dan uw leden die op de aarde zijn: ontucht, onreinheid, hartsucht, kwade begeerte, en de hebzucht, die afgoderij is.’ En positief geformuleerd, vers 12: ‘Kleedt u zich dan, als uitverkorenen van God, heiligen en geliefden, met innige gevoelens van ontferming, vriendelijkheid, nederigheid, zachtmoedigheid, geduld. (...)’. Het hemelse komt dus juist uit in het aardse leven.

Nog niet volmaakt

Dit met-Christus gestorven en opgestaan blijft voor de gelovige ten diepste nog een

geheimenis, tot aan de wederkomst. Want nu is deze werkelijkheid nog ‘met Christus verborgen in God’ (vers 3). Daarom typeert Paulus het leven van na de bekering als een ‘zoeken’ en ‘bedenken’ (vers 1 en 2).

Dat zijn werkwoorden die een inspanning uitdrukken, en een leerproces. En pas wanneer Christus geopenbaard zal worden, zullen ook wij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid, vers 4. Het beste komt nog.

Gespreksvragen

1. In onze tijd is een van de wereldse grondbeginselen: ‘het moet perfect’. Je moet het perfecte kinderfeestje organiseren, de perfecte look hebben, je smartphone in een uitvoering hebben die bij jou past, je auto moet iets over jezelf zeggen, je kleding en de vakantie moeten geweldig. Je profielfoto moet origineel, sprankelend en leuk zijn. Herkent u dit? Weet u nog meer voorbeelden? Hoe gaat u hier mee om?
2. Op welke manier is het geloof voor u een bevrijding van het ‘moeten’ en het ‘perfect’? Welke rol speelt Jezus daarin? Zie eventueel 2:13-15.
3. Wereldse grondbeginselen zijn te herkennen aan een slaafs ‘moeten’, in plaats van een leven in vrijheid in Christus. Dit kan tot in de kerk zelf een gevaar zijn, bijvoorbeeld doordat u ervaart dat er toch weer ‘van alles moet’ in de kerk en in het geloof. Ziet u dat gevaar? Wat is daar aan te doen?
4. De doop is hier in Kolossenzen het symbool van de bekering. Wat betekent het voor u dat u in de doop met Christus gestorven en weer opgestaan bent? Kunt u dit voor uzelf zo zeggen? Waarom wel/ niet?
5. Met welk van de ‘ondeugden’ uit vers 5 worstelt u in het bijzonder? En welke deugd uit 3:12-13 heeft u in uw leven in het bijzonder nodig? Als er de ruimte voor is: bidt hier voor met elkaar.

We leven allen in een bewogen tijd. Onvoorstelbaar hoe in korte tijd heel ons maatschappelijke, economische en praktische leven beheerst wordt door de uitbraak van het Corona-virus. Het slaat ook diep in op de praktijk van ons kerkelijke leven. Veel mannenverenigingen hebben het vergaderseizoen niet op de gewone wijze kunnen afsluiten.

Veel zorgen zijn er gekomen bij diegenen die te maken hebben met gezondheidsproblemen omdat er al ‘onderliggend lijden’ is. Er is veel gebed nodig voor: artsen, verpleegkundigen en onze overheid. Laten we te midden van alle persoonlijke overwegingen vooral opzien tot onze God of Hij ons genadig wil zijn.

Graag wil ik deze bijdrage afsluiten met een gedicht dat ik tegenkwam in ‘Kerknieuws’ van de Hervormde Gemeente te Nijkerk:

*Als een oude trein
die veel te hard is gaan rijden,
komen we piepend en krakend
langzaam tot stilstand.*

*Onzekerheid treft ons
in de economie, in gezondheid,
de wereld is ziek
en daarmee ons land.*

*De mens regelt en organiseert,
probeert zelfs het ritme van de tijd
te controleren, maar een virus leert:
we zijn zo gestrand.*

*Misschien kunnen we deze weken
nog vaker op Jezus zien,
meer stille tijd en omzien naar elkaar,
wetend: onze tijden zijn in Gods hand.*

We wensen u allen persoonlijk en als vereniging de onmisbare zegen van de Heere toe.

Mannenbond
CGK

Een hartelijke groet, namens het bestuur
A. Kok (secretaris)

Nog even extra aandacht voor:

- De Bondsdag op zaterdag 10 oktober te Ede. Prof. dr. H. van den Belt hoopt te spreken over het onderwerp: “Verheugd in God. Geestelijke blijdschap in het licht van de Bijbel”.
- De website: www.mannenbond-cgk.nl
- Uiterste inleverdatum kopij voor De Saamwerker nummer 3-2020: zaterdag 22 augustus 2020.

Voor alle data geldt D.V.

Vragen staat vrij

Ds. A.K. Wallet

Een lid van een M.V stelde een vraag; Op onze M.V ontstond een gesprek over bevinding. Van daaruit kwam het gesprek en kwam er een vraag over de standen in het geestelijke leven. We kwamen er niet helemaal uit. Mijn vraag is: hoe moeten we dat zien?

Een heel goede vraag. Een vraag die direct het genadeleven met de Heere raakt. Als het gaat over het nieuwe leven dan spreken we over: Staat en stand.

Wat bedoelen we daarmee?
In het burgerlijke leven spreken we ook over de staat van het leven. We hebben het dan over de staat van het huwelijk. Iemand is getrouwd en is dan in zekere zin tot een andere staat van het leven overgegaan. Maar er kan ook de vraag gesteld worden: hoe gaat het met uw huwelijk?

Soms zijn er moeilijkheden, bijvoorbeeld zorgen over kinderen of over het niet hebben van kinderen. Men is getrouwd maar het huwelijksleven is niet altijd hetzelfde. Als het goed is zal er een toegroeien naar elkaar zijn. Soms gebeuren er bepaalde dingen waardoor we meer aan elkaar verbonden worden. Maar ook door het steeds met elkaar omgaan wordt de band sterker.

Het is een voorbeeld voor het leven met de Heere. Door genade (wedergeboorte) komen we in de staat van het nieuwe leven. Dat is niet altijd gelijk, want er is beweging. Als het goed is het een beweging van de Geest.

De Bijbel spreekt over een opwas of groeien in de genade, 2 Petrus 3:18: maar wast dan op (groeit in de genade) in de kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus. Op een andere plaats., Hebr.5:12, wordt er gesproken over het feit dat er gelovigen zijn die de vaste spijsen nog niet kunnen verdragen, maar nog steeds met melk gevoed moeten worden. Elders horen we weer over het volwassen worden in het geloof.

Te denken is aan Christus hoe Hij met Zijn discipelen omging. Er was een dag dat zij geroepen werden. Vanaf die tijd kregen zij onderwijs in het Koninkrijk van God. Er kwam een tijd dat zij geloofsbelijdenis aflegden. Denk aan Matth.16, waar Jezus de vraag stelt na driejarig onderwijs door Hem: wie zeggen jullie dat IK ben? Dan mag Petrus uit aller naam zeggen: Gij zijt de Christus de Zoon van de levende God.

Zijn ze er dan? Nu hoeven zij nu niets meer te leren? Nee, dan staat er dat Jezus van toen af aan hen begon te leren met betrekking tot Zijn lijden. Eerder waren zij er niet aan toe, maar nu is er de basis van het leerling zijn en de kennis van Zijn onderwijs. Zij hadden daarbij, hoe kan het anders, tegelijk meerdere kennis van zichzelf gekregen.

Had Jezus hen niet geleerd wat er uit hun hart voortkwam? Onreine gedachten, dieverijen, moord enz. Nu gaat Jezus verder met hen! Het gaat nu naar Golgotha. Wat te doen? Om te laten zien waar hun zonden blijven. Ontdekt worden aan onze zonden is noodzakelijk, maar dan ook de uitdelging van de zonden.

Vanaf nu gaan ze niet alleen het profetische werk van Christus leren, maar ook Zijn priesterlijke werk.

Hoe gaat het nu in ons leven? Dat begint ook met het profetisch onderwijs van Christus. Christus onderwijst ons door Zijn Woord en Geest, zó dat we het Woord liefkrijgen en daarmee ook de wet liefkrijgen. Er komt die wonderlijke liefde in ons hart tot de dienst van de Heere. Als die liefde ontvlamt in ons hart, dan gaan we de zonde haten. Wat eist de wet van ons: Dat leert ons Christus. Is dat niet rijk? Petrus bad: Heere ga uit van mij, want ik ben een zondigmens. We leren tegen een goeddoend God gezondigd te hebben.

En dan? Dan leert Christus ons verstaan wat Zijn priesterlijke bediening inhoudt. Ook eerder had ik wel van Golgotha gehoord, maar het wordt nu heel persoonlijk. Dan wordt het Avondmaal voor ons zo rijk, als daar gesproken wordt: Ik voor u daar u anders de eeuwige dood had moeten sterven.

Waar zijn mijn zonden en schuld gebleven? Ze zijn voor eeuwig door Christus lijden aan het kruis genageld. Zo kende ik eerder dit werk van Christus nog niet, maar nu ken ik die waarheid zo diep als gewis, dat Christus alleen mijn gerechtigheid is. Vandaaruit leren we ook onder de koninklijke regering van Christus te leven. Zo wordt de wet van God mijn vreugde vanuit mijn Koning Jezus.

Er is dus een groei in het geloof. Het zijn geen standen in de zin van de stations van

de trein. Nu krijgen we dit en dan straks dat. Het is de groei als van een plant. Een organische groei.

‘t Begint bij de wortel, dan komt de steel, dan komen de knoppen en dan de vrucht. Maar dat gaat niet schoksgewijs, maar langzamerhand. Zeker, kan de Heere dat soms ook heel plotseling werken, daar is Hij vrij in. Maar de geleidelijke groei is Gods gewone werk. “Laat mij in U blijven, groeien, bloeien, o Heiland, Die de wijnstok zijt”. Laten we ondertussen wel verlangen om toe te nemen in het geloof. Dat is Christus te kennen als profeet, priester en koning. En dan gaat Hij met ons de weg van ellende, verlossing en dankbaarheid.

Niet als stations maar op de leerschool van Christus. Hoe zoet zijn mij Uw redenen, onderwijzingen, geweest. Geen honing kon het gehemelte beter smaken.

Drie-enig God U zij al de eer! (deel 3)

Prof.dr. A. Baars

Het verband tussen de gemeenschap met de drie-enige God en de eredienst bij John Owen

In de twee vorige artikelen heb ik geprobeerd weer te geven wat John Owen (1616 – 1683) geschreven heeft in zijn befaamde werk *Gemeenschap met God* (Communion with God). Daarin betoogt de schrijver dat de gelovigen in het geloof afzonderlijk gemeenschap hebben met de drie Personen die in God zijn: met God de Vader in Zijn liefde, met God de Zoon in Zijn genade en met de Heilige Geest in Zijn troost. Hieruit leidt Owen een aantal belangrijke pastorale en praktisch-geestelijke lessen af die van grote betekenis zijn voor de persoonlijke omgang met de Heere. Nu is echter nog niet zo lang geleden de stelling verdedigd dat voor John Owen met name de eredienst de plaats is waar de gemeenschap met de drie-enige God wordt beleefd. Zo'n uitspraak trekt natuurlijk de aandacht en dat vormt dan ook een belangrijke reden waarom dit onderwerp op de laatstgehouden mannenbondsdag aan de orde kwam. Zij roept ook een aantal vragen op. Om er enkele te noemen: 'Wat wordt hier precies met "eredienst" bedoeld? Gaat het alleen om de zondagse kerkdienst of mogen we de cirkel ook breder trekken?' 'Heeft de beleving van de gemeenschap met God ook te maken met bijzondere elementen of momenten in de eredienst en, zo ja, welke zijn dat dan?' En onder dat alles blijft natuurlijk de belangrijke vraag dringen: 'Wat moeten we ons precies voorstellen bij de weerbarstige uitdrukking "de beleving van de gemeenschap met God"?'

Uitgangspunten

Het is van belang om hier onmiddellijk duidelijk te maken dat het Engelse woord voor 'eredienst' (worship) erg lastig te vertalen is. Dat komt onder andere omdat dit begrip een veel bredere betekenis heeft dan die wij gewoonlijk aan het begrip 'eredienst' toekennen. Puriteinen zoals Owen maken namelijk onderscheid tussen drie concentrische cirkels van eredienst: 'persoonlijke eredienst' (private worship); 'huisgodsdienst' (family worship) en de 'openbare eredienst' (public worship). Deze drie kringen zijn bij hen ten nauwste met elkaar verbonden: zonder de 'persoonlijke eredienst' bestaat er geen 'huisgodsdienst' en zonder deze beide is de openbare eredienst alleen maar een lege huls! In al deze drie kringen speelt de gemeenschap met de drie-enige God volgens Owen een wezenlijke rol: wij zoeken daar ten diepste naar gemeenschap met de Heere en wij zoeken die daar óók te beléven! Daarbij valt vooral het volgende op. De meeste andere puriteinse auteurs leggen doorgaans veel nadruk op de 'persoonlijke eredienst' en de 'huisgodsdienst', al veronachtzamen ze natuurlijk de openbare eredienst bepaald niet. Maar voor Owen is de openbare eredienst binnen deze drie cirkels het allerbelangrijkste, het hoogtepunt van het eren en dienen van God. Hij is namelijk van mening dat het vieren van de openbare eredienst de allereerste en ook unieke plicht van de Kerk van Christus is. Dat is immers het voornaamste middel dat de drie-enige God verordend heeft om de gemeenschap

met Hem en de gemeenschap der heiligen te zoeken en te onderhouden. Bovendien is zij het voornaamste middel dat de Heere gebruikt voor de geestelijke groei van Zijn kinderen in geloof en heiliging. Owen schrijft deze dingen op verschillende plaatsen in zijn vele werken. Zij komen echter vooral aan de orde in twee vervolgreken over Efeze 2: 18: 'Want door Hem (= Christus) hebben wij beiden de toegang door één Geest tot de Vader'. De titel van beide preken luidt: 'Het karakter en de schoonheid van de eredienst in de nieuwtestamentische bedeling' (The Nature and Beauty of Gospel Worship). Hierin komen vrijwel alle thema's uit zijn boek Gemeenschap met de Drie-enige God terug, maar dan toegespitst op de publieke eredienst. Wie hier allerlei praktische voorschriften voor de invulling van de liturgie verwacht, wordt teleurgesteld. Het gaat Owen namelijk vooral om de inhoud, om wat een nieuwtestamentische eredienst ten diepste is. Voor zover mij bekend zijn deze preken nooit in het Nederlands vertaald.

Vrije toegang tot de Vader

In deze preken sluit Owen zich nauw aan bij de woorden van zijn tekst. Hij stelt dat de heerlijkheid van de eredienst in de nieuwtestamentische bedeling vooral in het volgende bestaat. In de ceremoniële eredienst van het Oude Testament was de vrije, ongehinderde toegang tot God onmogelijk. Maar door de verzoening die Christus bewerkt heeft aan het kruis én de verkondiging van vrede op grond daarvan aan Jood én heiden (Ef. 2: 17), is de vrije toegang tot God de Vader voor schuldige mensen geopend. Het grote voorrecht van de aanbidding van God de Vader 'in Geest en waarheid' is voor Owen dan ook het hoogtepunt van de eredienst. Dat betekent uiteraard niet dat de beide andere Personen 'mindere aanbidding' toekomt of zelfs niet

aanbeden zouden mogen worden. Fundamenteel blijft immers dat de eredienst aanbidding is van de drie-enige God, zowel God in het algemeen als elk van de drie Personen. Dat houdt ook in dat gebeden mag worden tot de Vader, de Zoon en de Heilige Geest afzonderlijk, want elk van deze Drie is ten volle God. De specifieke gebeden tot elk van de drie Personen mogen betrekking hebben op die gaven die in de Schrift in het bijzonder aan elk van Hen worden toegekend. In een vorig artikel zagen we dat Owen bij God de Vader denkt aan Zijn liefde, bij de Zoon aan Zijn genade en bij de Geest aan Zijn troost en Zijn heiligende werkingen. Maar ook dat mag niet als een absolute scheiding worden opgevat. Ten diepste zijn Gods liefde, Zijn genade en Zijn troost immers werken van de drie-enige God! Maar al die gaven vinden volgens Owen wel hun diepste grond in Gods eeuwige vaderlijke liefde.

Dit hoge uitgangspunt brengt met zich mee dat alleen wedergeborenen in de eredienst de gemeenschap met God werkelijk beleven en dus de eredienst echt geestelijk beleven. Alleen zij zoeken immers in de eredienst werkelijk de gemeenschap met de drie-enige God en de beleving daarvan. Dat hangt samen met de visie van Owen op de gemeente. Hij ziet die namelijk in haar wezen als een gemeente van gelovigen of wedergeborenen. Als overtuigd congregationalist spreekt hij de gemeente dan ook graag aan als 'heiligen' (saints). Betekent dit dat hij geen oog heeft voor de onbekeerden in de kerk? Dat is beslist niet zo. Uit zijn bewaard gebleven preken en verhandelingen blijkt overduidelijk dat Owen scherp onderscheidenlijk en ontmaskerend kan preken. Maar de gemeente is voor hem de gemeente die leeft in geloof en heiliging. En als hij de grote voorrechten die deze kinderen van God bezitten schildert, ligt er in die

woorden aan het adres van onbekeerden en schijngeelovigen een dringend appél. Dat is de klemmende oproep en de liefdevolle nodiging om deze God te voet te vallen, Zijn genade te zoeken in de weg van geloof en bekering en zo de geestelijke schoonheid van de eredienst echt geestelijk te beleven.

Aan de hand van de grote Hogepriester

Maar hoe is het mogelijk dat gelovigen zo vrijmoedig de toevlucht kunnen nemen tot de vaderlijke liefde van God. Ook zij zijn immers verloren zondaren die in zichzelf niet voor God kunnen bestaan? Mede om die reden bestaat er een oude liturgische traditie om de eredienst te beginnen met verootmoediging en schuldbelijdenis. Uiteraard weet Owen daarvan en hij benoemt dat ook nadrukkelijk. Om de vraag van zojuist te beantwoorden gaat hij in op deze woorden uit zijn tekst: ‘door Hem (d. w. z. door Christus) hebben wij de toegang tot de Vader’. In dat verband schrijft hij: ‘Het gaat hier om zo’n toegang als mensen krijgen in de tegenwoordigheid van een koning. Dan worden zij binnengeleid door een vertrouweling van de koning of een belangrijk heer. In de (geestelijke beleving van) de eredienst wordt dit gedaan door Christus. Hij neemt de mensen die in de dienst tot God naderen (worshippers) bij de hand en brengt hen in de tegenwoordigheid van God, stelt hen daar voor en zegt: ‘Ziehier, Ik en de kinderen die Mij God gegeven heeft’ (Hebr. 2: 13). Dat houdt verschillende dingen in. Allereerst heeft Hij de weg bereid waardoor Zijn kinderen – ondanks alle zwakheid en zonden die hen aankleven mogen binnengaan in het heiligdom en tot God mogen naderen. In dit verband zegt Owen:

‘Hijzelf is deze weg, zoals Hij tot Thomas zegt: ‘Ik ben de weg’ (Joh. 14: 6). Het is door Hem alleen dat iemand toegang kan

verkrijgen tot God. Maar wanneer het gaat om het voortdurend naderen tot God in de eredienst, moeten we bijzonder acht slaan op Zijn lijden voor ons in het vlees. Wij gaan binnen (in het heiligdom) ‘door Zijn bloed’ en ‘door Zijn vlees’ (vgl. Hebr. 10: 19, 20). Wat betekent dat? Mensen die zich wenden tot een belangrijk vorst of generaal in een leger, maken mogelijk gebruik van een wachtwoord dat zij uitspreken of een bewijs dat zij laten zien, als zij op weg daarheen door iemand worden tegengehouden. Zo is het ook met gelovigen. De wet zou hen willen stoppen als zij tot God naderen. Dat willen de zonde en satan ook. Maar het feit dat zij ‘besprenkeld zijn met het bloed van Christus’ is het bewijs dat alle deuren voor hen opent en alle hindernissen uit de weg ruimt. En wanneer zij in de tegenwoordigheid van God komen, is het lijden van Christus in het vlees waarop zij pleiten om door God aangenomen te worden. Zij gaan tot God door Hem, in Zijn Naam, ‘vermelden Zijn gerechtigheid’, dood en bloedstorting en pleiten om op grond van Zijn verdiensten aangenomen te worden. Dit is hun ‘verse en levende weg’ om tot God te gaan. Dit is het pad dat zij inslaan en de ingang die zij gebruiken. En niemand kan toegang tot God verkrijgen dan alleen hij of zij die hierin deelt’.

Vervolgens betekent dit concreet dat Christus de zonden van de gelovigen die hen ook bij het naderen tot God in de diensten van Woord en gebed aankleven en parten spelen, wegneemt. Owen zegt in dit verband een aantal belangrijke dingen.

‘De wereld is geneigd om de wijze waarop de heiligen God aanbidden en eren te minachten, als iets laag bij de gronds en verachtelijks; iets dat volstrekt niet past bij de majesteit van God. (...) De heiligen zelf kennen echter hun gebreken, armoede en tekortkomingen in hun naderen tot en aanbidden van God, waarvan

de wereld geen weet heeft. Zij weten ook hoe laag bij de grond hun dienen van God is en hoe weinig dat past bij de heilige majesteit van de God met wie zij te doen hebben. Zij weten hoe de bittere wortel van ongeloof in hun harten opspringt en henzelf en de godsdienstige plichten die zij verrichten verontreinigt. Zij weten hoe krachtig ijdelheid aan het werk is in hun geest en een verborgen afkeer woelt in hun wil zelfs tijdens hun heiligste verrichtingen en bij hun plechtigste momenten van het naderen tot God. En daarnaast zijn er nog ontelbare andere zondige kwalen die vaak een voedingsbodem vinden in hun hart. Zij weten ook dat dit de dingen zijn die op zichzelf genomen genoeg zijn om al hun dienen en aanbidden van God te verontreinigen, te ontheiligen en afschuwelijk te maken voor God. Ja, als God 'hun ongerechtigheden zou gadeslaan', zou de zonde in hun heilig dienen van God genoeg zijn om dat alles – en ook henzelf die dat alles verrichten – voor eeuwig te verwerpen. Maar nu: hier vinden zij hulp en wordt de schoonheid, heerlijkheid en goede orde van hun dienen en aanbidden van God hersteld: Christus neemt als hun Hogepriester al het kwaad, het vuil en de ongerechtigheid van hun heilige verrichtingen weg, zodat zij zuiver, heilig en heerlijk voor God gesteld worden. Zo is Christus onze Hogepriester het werkelijke antwoord voor alles dat verkeerd is. Alle gebreken, alle misdragingen van Zijn heiligen schrijft Hij op Zijn rekening. (...) Zo bewaart de Heere Jezus de heerlijkheid en de schoonheid van de eredienst in de nieuwtestamentische bedeling, ondanks al de gebreken, tekortkomingen en onreinheid die vanwege de zwakheid en de zonde van Zijn heiligen daaraan schijnen te kleven'.

Hoewel de aanbedding van God de Vader bij Owen het hoogtepunt is van de eredienst, wordt op deze manier duidelijk dat Christus daarin de centrale plaats inneemt.

Dat komt vooral hierin uit dat alles in de eredienst geschiedt 'in Zijn Naam'! In Zijn Naam worden onze zonden verzoend, ook die waarin we tot God naderen in de eredienst. Als we 'in Zijn Naam' tot God naderen, ziet God ons aan in de schoonheid van Zijn Middelaarswerk en aanvaardt Hij onze eredienst als een 'welriekende reuk'.

Het werk van de Geest

Owen spreekt in dit verband ook uitvoerig over het werk van de Geest in de eredienst. Zijn tekst geeft daartoe ook alle aanleiding: 'Wij hebben de toegang door één Geest tot de Vader'. Volgens Owen zijn vooral drie aspecten van het werk van de Heilige Geest van belang als het gaat om de juiste invulling en beleving van de eredienst. Allereerst schenkt Hij licht en inzicht. Hiermee wordt bedoeld dat de Geest ons vanuit het Woord wil laten zien wat de Heere van ons vraagt als het gaat om het dienen en aanbidden van Hem. Dit principe is voor alle puriteinen van fundamenteel belang. Zij zijn ervan overtuigd dat de Anglicaanse Kerk in haar liturgie nog allerlei rooms-katholieke rituelen heeft gehandhaafd die tegen de Schrift indruisen. We moeten dan denken aan de ambtsgewaden van de geestelijken, het branden van kaarsen, het volgen van dwingend opgelegde liturgische voorschriften, het knielend ontvangen van het Heilig Avondmaal etc. Voor de puriteinen staat vast dat in de liturgie alleen die dingen plaats mogen vinden die expliciet in het Nieuwe Testament worden genoemd of daaruit via een wettige conclusie kunnen worden afgeleid. Vandaar ook dat Owen en anderen benadrukken dat het Woord bepalend is voor de wijze waarop de eredienst wordt ingevuld en beleefd en dat dat op ons hart bindt. Maar er is meer. Het kan zo zijn dat de vorm van de eredienst wel zuiver is, terwijl er in de wijze waarop we God dienen en de dienst beleven van

alles mis is. Soms zijn mensen – zelfs de heiligen! – slordig in het nakomen van hun religieuze plichten, verslappen zij in het gebed, of zijn helemaal niet zo verlangend om de drie-enige God te leren kennen. Dan is het nodig dat de Heilige Geest licht en inzicht geeft, corrigeert en in vuur en vlam zet voor ‘Zijn schone dienst’. Het tweede dat de Geest schenkt hangt hier nauw mee samen. Hij wil genade in het hart geven zodat er in dit toegaan tot God werkelijk sprake is van een geestelijke, zaligmakende gemeenschap met de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Van de kant van de gelovigen wordt die vooral zichtbaar in geloof, liefde, gehoorzaamheid en vreugde in de dingen van de Heere. Concreet denkt Owen hierbij onder meer aan het volgende. De Heilige Geest laat hen zien wat zij geestelijk nodig hebben. Het opmerkelijke hierbij is dat hij vooral veel nadruk legt op het gevoelen van onze nood. Dat hangt hiermee samen dat Owen de eredienst toch vooral ziet als een plaats waar ons hart en onze gevoelens worden geraakt en gebracht worden tot een ‘geestelijke gezindheid’. Duidelijk komt dit ook naar voren in de manier waarop hij beschrijft hoe de Heilige Geest de beloften van God uitdraagt en dierbaar voor ons maakt en hoe wij daarop geestelijk reageren:

‘Het is niet de beschouwing van de letter van de beloften die ons op een zaligmakende manier de heerlijke verlichting wil laten zien die daarin voor handen is voor onze noden. Maar dit alles wordt krachtig aan de heiligen geopenbaard door de Geest als beloofd door de liefde van de Vader, verworven door het bloed van de Zoon en voor ons opgetast in het verbond der genade. En de bedoeling daarvan is dat we de verzoeken om ons deel daarvan zouden doen naar de wil van God. Het is dus de Heilige Geest die in de gelovigen geloof, liefde, vreugde, vurigheid, waakzaamheid en volharding bewerkt – al die genadegaven die

de ziel gemeenschap met God schenken in het dienen en aanbidden van Hem. Het is ook de Heilige Geest Die in Christus hun gebeden krachtig doet zijn’.

Het derde aspect is dat de Geest de genadegaven en de kracht geeft om alle plichten te vervullen die nodig zijn om de drie-enige God op de juiste wijze te dienen. Hierbij denkt Owen weliswaar aan allen die de eredienst meemaken en daarbij zijn betrokken, maar beklemtoont toch vooral de hoge roeping van de dienaar van het Woord. Deze dienst is namelijk het belangrijkste middel om mensen in gemeenschap te brengen met de drie-enige God en hen in die gemeenschap te bewaren. Opvallend is daarbij dat Owen benadrukt dat de ambtelijke dienst vooral zegenend van karakter is: zij is het middel om een besef van Gods liefde en genade mee te delen aan hen die geloven in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.

De gemeenschap der heiligen

Nu is de gemeenschap met God voor Owen geen puur persoonlijk gebeuren, is het dat natuurlijk óók en zelfs wel in de eerste plaats. Dit wordt vooral duidelijk uit het feit dat de openbare eredienst bij hem zowel de hoogste vorm van de gemeenschap met God is, als de hoogste vorm van de gemeenschap der heiligen. In de eredienst ontmoeten mensen elkaar, zoeken samen de gemeenschap met God en brengen Hem samen de lof. Dat heeft voor Owen ook een pastorale spits, namelijk die van de onderlinge bemoediging. Om die reden heeft de gezamenlijke eredienst dan ook een ‘pre’ boven de persoonlijke omgang met God. Wanneer iemand in zijn persoonlijke gebedsleven en meditatie neergedrukt wordt door gevoelens van zonde, schuld en aanvechtingen, is de eredienst waarin gezamenlijk het Woord van God gehoord

wordt en gemeenschappelijk de lof van God wordt gezongen dé aangewezen plek om daar bovenuit te komen. En wie van Gods kinderen zal het niet beleefd hebben dat hij juist in de eredienst niet nieuwe moed vatte en opnieuw het aangezicht van de Heere in gunst zag oplichten.

Eenzijdig?

Bij Owen ligt dus alle nadruk op het geestelijk karakter van de eredienst als plaats waar de gemeenschap met de drie-enige God beleefd wordt. Betekent dat nu dat hij geen aandacht heeft voor de uiterlijke kant van de eredienst, voor praktische zaken rond de liturgische orde of de vormen van aanbidding? Het antwoord op die vraag is dubbel: Ja en nee. De geestelijke gemeenschap is voor Owen zo belangrijk dat uiterlijke vormen verbleken. Hij is niet geïnteresseerd in discussies over allerlei praktisch-liturgische kwesties. Het gaat hem om de inhoud. Maar dat betekent tegelijkertijd ook dat hij fel kan reageren als het geestelijk karakter van het naderen tot de drie-enige God in de eredienst in het gedrang komt. Wij mogen onmiddellijk door Christus tot God gaan. Daar hebben we niet de hulp van beelden, ceremoniën, een voorgeschreven liturgie of iets dergelijks voor nodig. Owen wijst dat alles kortweg van de hand als bijgeloof en als struikelblokken om de drie-enige God in de eredienst op een echt geestelijke wijze te ontmoeten. De huidige overdreven drang naar visualisering en ‘aandacht voor de lichamelijkheid’ in de liturgie zou hij dan ook heftig hebben bekritiseerd als hindernissen voor het beleven van het geloof in de drie-enige God. Dat is ook de diepste reden waarom hij als rasechte puritein pleit voor een ‘sobere eredienst’ die zoveel mogelijk open is naar God en naar de hemel.

Sursum Corda

Hiermee raken we aan de diepste kern van Owens visie op de liturgie en de gemeenschap met God. De eigenlijke eredienst vindt volgens hem plaats in de hemel. Daar zit God op Zijn genadetroon. Daar is de grote Hogepriester Die altijd leeft om voor de Zijnen te bidden. Daar is de Geest die alle aanbidding hier op aarde reinigt en heiligt. Daar aanbidt het koor van engelen en de schare van de verlostten. Daar wordt ook de gemeenschap met de Vader, de Zoon en de Heilige Geest volmaakt beleefd. Als het goed is, is de eredienst hier op aarde in het hart, in het huis en in de kerk daarvan een afspiegeling. En dat betekent voor de fundamentele blikrichting van elke liturgie die bijbels wil zijn vooral het volgende: in de eredienst op aarde wordt ons hart gericht op God en op de volmaakte gemeenschap met Hem in de hemel. Dat zegt de liturgische formule uit de Oude Kerk al in alle duidelijkheid: ‘Sursum corda’, verheft uw harten tot God want Uw verlossing is nabij’ (vgl. Luk. 21: 28).

Onze eredienst (deel 5)

A. Kok

Doop en avondmaal

Ook de bediening van de sacramenten is een daad van God in de eredienst. Ze vormen een bevestiging van de bediening van het Woord.

Ten diepste heeft het Evangelie geen bevestiging nodig. Maar de Heere kent onze tekortkomingen en zwakheid. Hij weet hoezeer we dikwijls aangevochten worden in betrekking tot de betrouwbaarheid van het Evangelie. En daarom wil God nog eens extra Zijn spreken aan ons bevestigen.

Gebed en lied

Gebed is wel een gave, maar geen daad van God in de eredienst. De gemeente bidt en zingt en reageert daarmee op Gods spreken. Ieder is verplicht mee te bidden. Maar in dit meebidden moet meeklinken het diep persoonlijk roepen tot God.

In het eerste gebed tijdens de eredienst belijdt de gemeente haar schuld en smeekt om gereinigd te worden door het bloed van het Lam. Dat allereerst! Zo immers kan er alleen van gemeenschapsoefening met de Heere sprake zijn.

Daarna smeken we om Gods zegen over de prediking. Alleen de Heere kan het Woord doen ingaan in onze harde harten om daar herscheppend werk te verrichten.

Vervolgens leggen we de zorgen en noden in de gemeente, van de christenheid en de wereld voor de Heere neer.

Voor de christenheid: vanuit de belijdenis van de gemeenschap der heiligen.

Voor de wereld: wie zou de wereld uit het oog verliezen als hij voor God verschijnt? Dat God de wereld gedenkt: het is niet buiten het gebed van de gelovigen om. Wie zal zeggen welke vrucht de ongelovigen er nog meer door ontvangen? Bidden is een weelde. Daarom is het heerlijk, mee te mogen bidden.

Bidden is een zaak van het hart. Maar ook onze houding zal eerbiedig dienen te zijn. Het laatste gebed in de dienst staat vaak in het teken van de ootmoedige dankzegging en lofprijzing van de Heere. De dienst stuwt naar een hoogtepunt. De prediking bereidt de harten toe voor de lofprijzing van Gods Naam.

Zingen is soms bidden

Luther zei: zingen is 2x bidden (woorden en melodie). Dikwijls krijgt de zang ook iets van een preek.

Zingen voor de Heere, voor elkaar: vermanend, vertroostend en verkondigend. Eeuwenlang was de gemeente het zwijgen opgelegd. Het koor nam de plaats van de gemeente in. Psalmen zong men helemaal niet meer; in ruim duizend jaar niet! De Reformatie leerde de gemeente de psalmen weer zingen. Onze kerken (CGK) hebben zich voor een groot deel aangesloten bij Calvijn, die alleen gezongen wilde hebben wat aan Gods Woord ontleend is. Calvijn zei: 'Wij begeren in de eredienst niets anders te zingen dan het Woord van God'. Er is in de loop van de eeuwen veel gesproken over het voor en tegen van het vrije lied in de eredienst. We moeten

altijd oppassen dat onze liederen, Gods liederen in de eredienst niet zullen gaan verdringen. God heeft ons de psalmen gegeven, opdat ze gezongen zullen worden. Zouden we ze dan laten liggen?

Het is waar: ze zijn oud- testamentisch. Maar voor wie ze vanuit het Nieuwe Testament zingt, zijn ze vol van het Evangelie van Christus. Nergens zullen we het werk van Christus in de harten van de Zijnen zo zuiver en helder terugvinden dan in de psalmen. Ze gelden voor alle tijden en alle eeuwen, omdat ze het eeuwige Woord van God zijn.

Wanneer we van het leven, in de psalmen bezongen, vervreemden, dan vinden ze geen weerklank in ons hart. Maar zolang we werkelijk de eenheid met de kerk van het Oude Verbond bewaren, blijven de psalmen de meest treffende vertolking van het hart van de gemeente, die leeft bij Christus.

Soms belemmert de berijming het zingen. Berijmingen zijn niet volmaakt. Ook melodieën zijn niet altijd even geschikt. Het blijft roeping steeds op het beste van het beste bedacht te zijn. Over diverse berijmingen zal ik het niet hebben. Deze serie heeft als doel: waarom gaat het bij ons, zoals het gaat.

In de eredienst verkeren we voor Gods aangezicht en zingen we Zijn Woord. Dat moet eerbiedig gebeuren. We zullen ons laten leiden door het orgel. Wat heeft de organist een belangrijke taak!

Aan hem is de leiding van de gemeentezang opgedragen. Er is aan de gemeentezang altijd wel wat te verbeteren. Alles in de eredienst behoort stijlvol te zijn. We zingen tot God, tot elkaar en tot onszelf. De grote musicus Joh. Seb. Bach schreef boven zijn muziek: Soli Deo Gloria (God alleen zij de eer).Laten we in dit spoor God lofzingen!

